

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

HN./ riksåklagaren ang. oaktsam våldtäkt

(Göta hovrätts dom den 8 januari 2021 i mål B 2564-20)

Riksåklagaren har förelagts att svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag tillstyrker prövningstillstånd.

För det fall prövningstillstånd meddelas bör svarsskrivelse från målsäganden inhämtas och målsägandebiträde förordnas för henne även i Högsta domstolen.

Bakgrund

HN har av hovrätten dömts för oaktsam våldtäkt begången den 30 maj 2020.

Påföljden har bestämts till skyddstillsyn med samhällstjänst 140 timmar (om fängelse istället hade valts som påföljd skulle fängelse 6 månader ha dömts ut). Vidare har skyddstillsynen förenats med föreskrift om att HN ska genomgå den vård eller behandling som Frivården Skövde bestämmer.

HN har också förpliktats att utge skadestånd till målsäganden med 85 000 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 30 maj 2020 till dess betalning sker.

Överklagandet till Högsta domstolen

HN yrkar att han i första hand ska frikännas från ansvar och skadeståndsskyldighet på den grunden att han inte varit grovt oaktsam, i andra hand att gärningen ska bedömas som mindre allvarlig och därmed fri från straffrättsligt ansvar. I allt fall att påföljden och skadeståndet ska sättas ned.

Han gör gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande.

Målet i sak

Som hovrätten funnit ska målsägandens berättelse – som i alla delar godtagits av HN – ligga till grund för bedömningen av åtalet. Det är således utrett att HN – utan att målsäganden deltog frivilligt – med henne genomfört samlag och

annan sexuell handling som i fråga om kränkningens allvar är jämförlig med samlag på tid och plats som anges i åtalet.

Frågan i målet är om HN varit grovt oaktsam i förhållande till omständigheten att målsäganden inte deltog frivilligt.

Hovrätten har angående denna fråga uttalat följande.

Grov oaktsamhet föreligger i regel i de fall gärningspersonen varit medvetet oaktsam, dvs. faktiskt misstänkte eller insåg risken för att den andra personen inte deltog frivilligt. Det är emellertid inte uteslutet att beteckna även mer påtagliga fall av omedveten oaktsamhet som grov, när oaktsamheten framstår som klart klandervärd. Omedveten oaktsamhet föreligger när gärningspersonen *borde ha* misstänkt eller insett risken för att deltagandet var ofrivilligt. Gärningspersonen klandras i dessa fall för att inte ha skaffat sig kunskap om hur det förhöll sig, trots att detta borde ha gjorts. (Se prop. 2017/18:177 s. 84 f. samt Högsta domstolens avgörande NJA 2019 s. 668 p. 20, 27 och 28.)

Utredningen visar att det flera gånger före den nu aktuella händelsen hade förekommit samlag och andra sexuella handlingar mellan HN och målsäganden. De har båda berättat att de sinsemellan inte brukade prata om sitt sexuella umgänge, utan att de prövade sig fram. Enligt vad som framkommit hade HN vid sexuellt umgänge en månad tidigare varit ”lite mer dominant än tidigare” och ”styrt” målsägandens huvud när han hade sin penis i hennes mun. Även vid det tillfället hade hon vaknat av att HN förde hennes hand till sin penis och i övrigt berättat att hon i viss mån ”spelade med”, att hon inte på något sätt gav uttryck för sitt ogillande och att allt varit som vanligt mellan dem efter den händelsen. Även tidigare under den nu aktuella natten – den 30 maj 2020 – hade HN varit lite mer hårdhänt, varvid målsäganden vid ett tillfälle visat att hon inte uppskattade vad han gjorde och han hade hörsammat detta. Med hänsyn till vad som framkommit om hur den sexuella relationen gestaltat sig – och att HN:s agerande i viss mån legat i linje med de uttryck som det sexuella umgänget tidigare tagit sig – kan det inte anses utrett att han faktiskt misstänkte att målsäganden inte deltog frivilligt. Han har därför inte varit medvetet oaktsam beträffande den omständigheten att målsäganden inte deltog frivilligt.,

Emellertid har målsäganden berättat att hon var helt passiv när HN förde hennes hand till sin penis och med sin hand på hennes började onanera. Vad gäller det följande händelseförloppet har hon beskrivit att HN plötsligt och innan hon hunnit reagera tog ett hårt grepp om hennes hår och tryckte ned henne mot sin penis, att han var aggressiv på ett sätt som han inte varit tidigare samt att han höll fast henne på olika sätt under det s.k. orala samlag som då kom att följa. Vidare har hon beskrivit sig som passiv även vid de orala och vaginala samlagen, men sagt sig ha försökt signalera att hon inte

ville ha hans penis i sin mun genom att stanna upp i rörelsen vid de tillfällen då han släppte taget om hennes huvud.

För hovrätten är det tydligt att den uteblivna responsen från målsägandens sida har gett HN anledning att fundera över om hon verkligen ville ha sexuellt umgänge med honom. Särskilt påtagligt är detta eftersom HN väckte målsäganden och omedelbart därefter påbörjade de sexuella handlingarna. I stället för att stanna upp och försäkra sig om att målsäganden deltog frivilligt har han – således utan tydligt gensvar – på ett överrumplande sätt och med mer våld än vad som tidigare förekommit dem emellan tryckt ned och hållit fast målsägandens huvud mot sin penis och därefter genomfört först ett oralt och sedan ett vaginalt samlag med henne.

Omständigheterna är därmed sådana att HN borde ha insett risken för att målsäganden inte deltog frivilligt. Det har i denna situation inte ankommit på målsäganden att säga ifrån eller göra motstånd, utan på HN att förvissa sig om att hon ville delta i de sexuella handlingarna. Genom att inte göra det har han agerat oaktsamt. Handlandet är så klandervärt att det är att bedöma som grovt oaktsamt. Gärningen kan inte anses mindre allvarlig (jfr 6 kap. 1 a § andra stycket brottsbalken). HN ska därför dömas för oaktsam våldtäkt.

Jag instämmer i hovrättens bedömning och anser lika med hovrätten att HN ska dömas för oaktsam våldtäkt. Jag instämmer även i hovrättens påföljdsbestämning. Hovrättens domslut såvitt avser ansvar och påföljd ska således fastställas.

Prövningstillstånd m.m.

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Straffbestämmelserna i 6 kap. 1 § respektive 6 kap. 1 a § brottsbalken är relativt nya och behovet av praxis, framför allt i frågan om subjektiv täckning, är därför stort. I förarbetena till straffbestämmelsen om oaktsam våldtäkt angavs att den närmare gränsen för vad som ska anses som grovt oaktsamt ytterst blir en fråga för rättstillämpningen att bedöma (prop. 2017/18:177 s. 49). Av Åklagarmyndighetens sammanställning över prioriterade prejudikatfrågor år 2021 framgår också att vägledande uttalanden från Högsta domstolen behövs avseende vad som är att anse som grov oaktsamhet. Det

finns enligt min uppfattning prejudikatintresse även i frågorna om påföljd och skadestånd.

De faktiska omständigheterna kring gärningen är ostridiga. Målet innefattar således inte några bevisfrågor i detta avseende och lämpar sig därför väl för en prövning i Högsta domstolen.

Målsäganden biträdades av ett målsägandebiträde i hovrätten. Mot bakgrund av målets karaktär och då skadeståndsfrågan inte kan anses vara av enkel beskaffenhet bör målsägandebiträde förordnas för henne även i Högsta domstolen.

Bevisning

Jag åberopar samma bevisning som åberopades av åklagaren i hovrätten.

Den muntliga bevisningen åberopas genom uppspelning av bild- och ljudfilerna respektive ljudfilen från förhören vid tings- och hovrätten (hänvisning godtas).

Målet bör avgöras efter huvudförhandling till vilken HN bör kallas att inställa sig personligen.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
Åklagarkammaren i Skövde (AM-79583-20)
Kammaråklagaren Mats-Olov Johansson